

BARBORA BAZALOVÁ

Psychopedie

PEDAGOGIKA

GRADA®

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Bazalová, Barbora, 1977-

Psychopedie / Barbora Bazalová. -- Vydání 1.. -- Praha : Grada, 2023. -- 1 online zdroj. -- (Pedagogika)

Anglické resumé

Obsahuje bibliografii a rejstříky

ISBN 978-80-271-6944-3 (online ; pdf)

* 376 * 376.1-056.36 * 616-007 * 159.97 * 616.89-008.45 * (048.8)

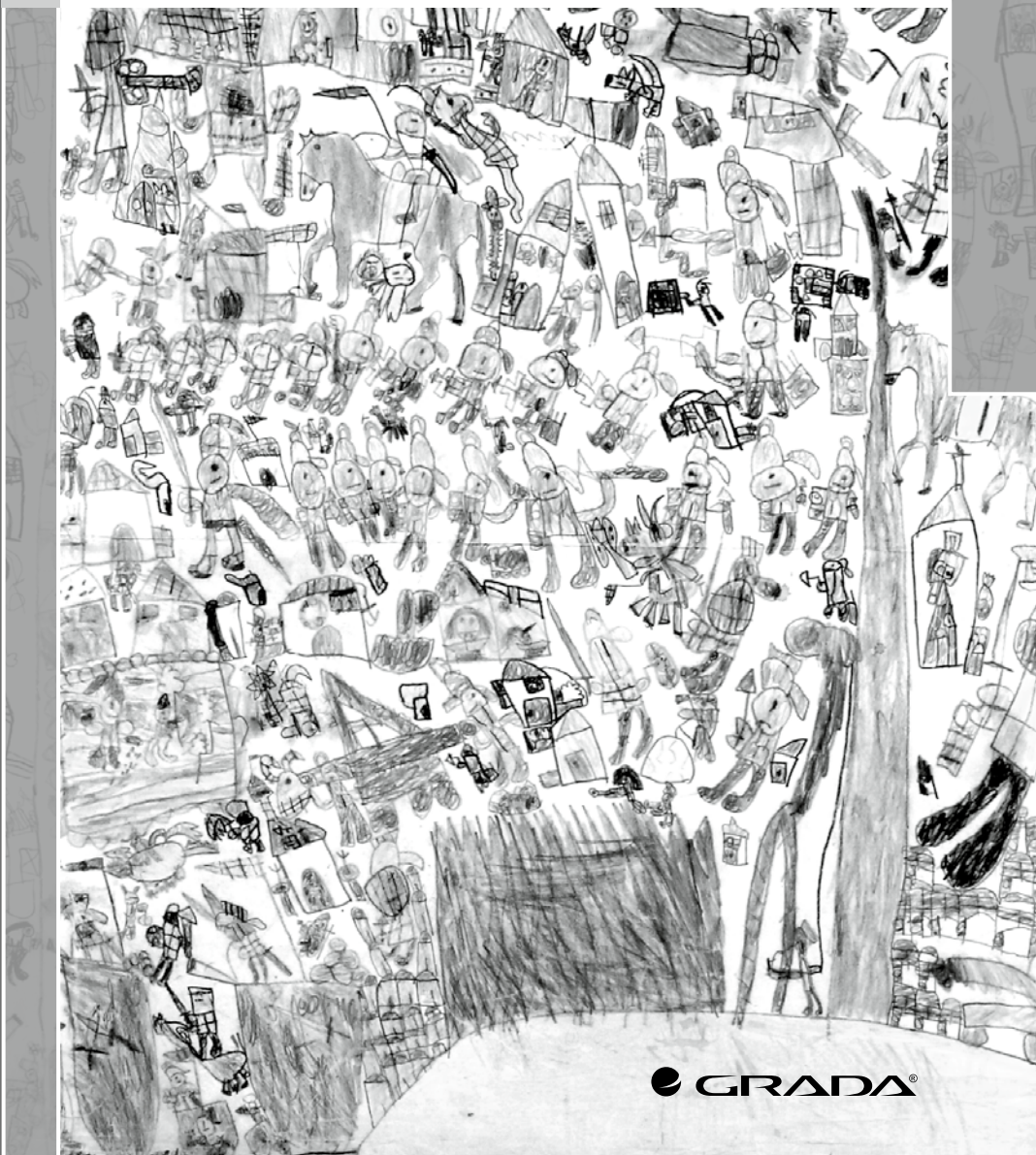
- speciální pedagogika
- psychopedie
- vývojové poruchy
- autismus
- Aspergerův syndrom
- monografie

376 - Výchova a vzdělávání zvláštních skupin osob [22]

BARBORA BAZALOVÁ

Psychopedie

PEDAGOGIKA

GRADA®

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

doc. PhDr. Barbora Bazalová, Ph.D.

PSYCHOPEDIE

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 234 264 401
www.grada.cz
jako svou 8875. publikaci

Recenzovali:

prof. PaedDr. Milan Valenta, Ph.D.
Mgr. Kateřina Valachová, Ph.D.
doc. PhDr. Věra Vojtová, Ph.D.

Redakce a korektura Kateřina Kružíková
Grafická úprava Jan Šístek
Návrh a zpracování obálky Antonín Plicka
Počet stran 200
Vydání 1., 2023

Vytiskla TISKÁRNA V RÁJI, s.r.o., Pardubice

© Grada Publishing, a.s., 2023
Cover Photo © Petr Hruža

ISBN 978-80-271-6945-0 (ePub)
ISBN 978-80-271-6944-3 (pdf)
ISBN 978-80-271-3725-1 (print)

Obsah

Předmluva	9
Pojetí psychopedie v současné době a příprava a profilace psychopeda . .	11
Psychopedie v oboru speciální pedagogika v současné době	11
Předprofesní příprava speciálního pedagoga psychopeda	12
Možnosti uplatnění speciálního pedagoga psychopeda	14
Psychoped v roli školního speciálního pedagoga	18
Psychoped v roli pedagoga ve škole	20
Vývojové poruchy intelektu / mentální postižení a oslabení kognitivního výkonu	23
Terminologické změny v ICD-11	23
Oslabení kognitivního výkonu	24
Žáci s potřebou podpory ve vzdělávání z důvodu sociálního znevýhodnění .	25
Inkluzivní a speciální vzdělávání žáků s poruchou intelektu	28
Poradenské služby při vzdělávání žáků s poruchou intelektu	31
Podpora žáků s poruchou intelektu v inkluzivní škole	33
Didaktické zásady a metody práce s žáky s poruchou intelektu	36
Vzdělávání žákyně s lehkou poruchou intelektu v českém jazyce	38
Pomůcky pro žáky s poruchou intelektu	42
Poruchy autistického spektra (PAS)	47
Terminologie a změny v ICD-11	47
Zánik kategorie Aspergerův syndrom v ICD-11	50
Dělení PAS z různých úhlů pohledu	52
Pedagogická diagnostika nerovnoměrného rozložení výkonu žáků s PAS . .	54
Projevy žáků s PAS a jejich řešení v inkluzivní škole	56
Podpora žáků s PAS v inkluzivní škole s využitím strukturovaného učení . .	60
Doporučení pro práci s žáky s PAS v inkluzivní škole	65
Náročné chování / challenging behaviour a emoční dysregulace	68
Sonda do distančního vzdělávání žáků s PAS	71
Prevalence a etiologie PAS: aktuální poznatky	73
Situace osob s PAS, aktivity rodin a osob s PAS: sebeobhájci, homesharing	74
Vzdělávání žáků s PAS v Ománu: zahraniční zkušenost	76

Intervenční přístupy u PAS	79
Intervence založené na důkazech: efektivita a způsob volby	79
Behaviorální a psychoterapeutické intervence (do 7 let a od 7 let)	81
Aplikovaná behaviorální analýza v České republice	84
Doplňující terapeutické intervence a AAK pro žáky s PAS a MP	86
Specifické intervence u PAS	88
Intervence při kombinaci PAS s ADHD	91
Obtíže při stravování žáků s PAS a intervence ve škole	93
Komplexní diagnostika a její role v práci psychopeda	97
Komplexní lékařská a pedagogická diagnostika v procesu rozvoje žáka	97
Průběžná diagnostika zaměřená na pozitivní stránky žáka: obsah a metody	101
Pedagogická diagnostika ve třídě	103
Dynamická diagnostika a zprostředkované učení jako efektivní intervence rozvoje	109
Diagnostické nástroje a vědecké studie v dynamické diagnostice	112
Výzkum v psychopedii, vybraná šetření a zkušenosti	117
Způsob vedení výzkumu v psychopedii	117
Výzkumná témata v psychopedii	120
Vybraná šetření a jejich přínos pro psychopedii	122
Zkušenosti z distančního vzdělávání	129
Žáci s odlišným mateřským jazykem (OMJ) z Ukrajiny	133
Výzkum poruch autistického spektra: život s Aspergerovým syndromem	137
Potřebnost výzkumu: PAS u žen a modifikace diagnostických nástrojů	137
Život s dítětem s PAS: interpretativní fenomenologická analýza	140
Projevy Aspergerova syndromu v dětství a dospělosti: narativní výzkum	157
Cesta k diagnóze Aspergerova syndromu: biografický výzkum	163
Doporučení pro speciálního pedagoga psychopeda	173
Seznam literatury	175
Seznam zkratk	185

Summary	187
O autorce	189
Jmenný rejstřík	191
Věcný rejstřík	195

Předmluva

Publikace nabízí aktuální poznatky z psychopedie a oboru speciální pedagogika v kapitolách představujících teoretické koncepty i výzkumná šetření. Prostor je věnován především dětem a žákům s vývojovou poruchou intelektu a s poruchou autistického spektra. Potřeba aktualizace poznatků vyplynula v průběhu posledních let kvůli změně legislativy a formujícím se přístupům zúčastněných aktérů edukačního procesu.

Text cílí převážně na studenty oboru speciální pedagogika, ale také na speciální pedagogy, pedagogy a asistenty pedagoga nebo pracovníky školních poradenských pracovišť v inkluzivních školách. Ukazujeme rozmanitost možného působení speciálního pedagoga a kompetence, kterými by měl disponovat. Publikace nemá ambice konkurovat již dříve publikovaným titulům z psychopedie ani obsahově, ani rozsahem, ale nabídnout jiným úhlem pohledu témata podstatná pro edukaci v inkluzivním školství a představit zajímavá výzkumná šetření, jejichž výsledky mohou obohatit pedagogickou praxi o nové postupy. Abychom mohli posunout vnímání společnosti, ale především pedagogů v inkluzivních školách, je nutné stavět na osvojených teoretických konceptech a podložených faktech zjištěných výzkumnou prací. Publikace má čtenáře přimět k zamyšlení, jak docílit toho, aby byl každý jeden žák ve škole a ve svém životě spokojen a dospěl ke svému maximu díky tomu, že byl adekvátně vybaven kompetencemi důležitými pro život skrze erudované pracovníky ve školství. To je úkolem každého pedagoga.

Kapitoly jsou obohaceny o schémata, která slouží k snadnějšímu pochopení témat. Za jednotlivými kapitolami jsou uvedeny odkazy na další publikace a vědecké studie české i zahraniční provenience.

Pojetí psychopedie v současné době a příprava a profilace psychopeda

Psychopedie v oboru speciální pedagogika v současné době

Psychopedie jako součást oboru speciální pedagogika prošla vývojem spolu s celým oborem a v současné době se díky inkluzivním přístupům ve školství i sociálním sektoru mění záběr práce psychopeda spolu s nároky na jeho přípravu.

Cílovou skupinu psychopedie primárně tvoří děti i dospělí s vývojovou poruchou intelektu. V současné době ale psychoped pracuje také frekventovaně s dětmi, žáky a dospělými s poruchou autistického spektra, jiným duševním onemocněním nebo kombinací vad. V roli poradenského pracovníka, například školního speciálního pedagoga, se dostává do kontaktu s žáky bez narušeného intelektu, a sice se specifickými poruchami učení, s ADHD a dalšími poruchami emocí a chování, se žáky v riziku nebo s jinými obtížemi a diagnózami, které do psychopedie nespádají. Shodně se k tomu vyjadřují Valenta et al. (2013), kteří uvádějí, že za psychopedickou klientelu nelze považovat pouze jedince s mentálním postižením, protože psychoped jako speciální pedagog se při svém působení setkává s různými skupinami dětí i dospělých.

Psychopedie jako disciplína speciální pedagogiky je jasně vymezena a má své pevné místo v systému jiných vědních disciplín. Zaměřuje se nejen na edukaci, ale také na výchovu a intervenci, převážně tu terapeutickou, má svoji historii, terminologii, metodiku, didaktiku, diagnostiku. V centru zájmu nestojí pouze dítě, ale také dospělý. Provázanost se sociálním sektorem je významná.

Vymezení psychopedie v celé její šíři a souvislostech nabízí komplexně pojatá publikace obsahující teorii, metodiku a didaktiku od týmu speciálních pedagogů s názvem *Psychopedie: Teoretické základy a metodika* (Valenta et al., 2013, páté aktualizované a rozšířené vydání, předchozí 2003, 2004, 2007, 2009). Obdobný tým obohacený o další odborníky z řad psychologů zareagoval na nutnost aktualizace publikovaných dat vydáním titulu *Mentální postižení* (Valenta et al., 2018, předchozí

2012). K dalším cenným, nejen psychopedickým materiálům, patří online dostupné množství kvalitních výstupů rozsáhlého projektu cílicího na posílení inkluze, opět z dílny olomouckých kolegů, a sice katalogy podpůrných opatření nebo diagnostické domény a další četné metodické materiály.

Předprofesní příprava speciálního pedagoga psychopeda

Speciální pedagog je regulovaným povoláním zavedeným v databázi regulovaných povolání a činností. Právními předpisy jsou stanoveny požadavky na vykonávání této profese, odpovědným orgánem je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Psychopedii, stejně jako jiné specializace speciální pedagogiky, lze vystudovat jako profesi neučitelskou, nebo jako učitelství (více zákon č. 563/2004 Sb., zákon o pedagogických pracovnících, viz schéma 1).

Jedná se také o tzv. pomáhající profesi. HutYROVÁ et al. (2019) vyjadřují velmi důležité předpoklady pro to pracovat v pomáhající profesi, a sice osobnost člověka, který tuto práci chce vykonávat, zdůrazňují také vztah k dítěti.

Vybavenost znalostmi a zkušenostmi je nezbytným předpokladem kvalitní práce. Příprava psychopeda je zaměřena primárně na osvojení si znalostí týkajících se charakteristiky jednotlivých stupňů mentálního postižení, etiologie, terminologie, diagnostiky, poradenských služeb, systému vzdělávání dětí a žáků s mentálním postižením, legislativy, rané intervence a následných sociálních služeb pro děti i dospělé, alternativní a augmentativní komunikace, specifických přístupů a pomůcek vhodných pro děti a žáky s mentálním postižením, terapeutických přístupů, na které je kladen důraz, inovativních postupů. Nelze dnes opomíjet témata týkající se dospívání a dospělosti osob s vývojovou poruchou intelektu, které zahrnují sexualitu, sebeobhájení, homesharing, individuální plánování zaměřené na člověka, práci s rizikem atd. Problematika poruch autistického spektra v celé své šíři, která je vskutku rozmanitá, je nedílnou součástí přípravy.

Speciální pedagog psychoped musí disponovat nejen znalostmi týkajícími se vývojových poruch intelektu, ale orientovat se v celé skupině duševních, behaviorálních a neurovývojových poruch definovaných v ICD-11 (MKN-11). Dále musí znát specifika sociálně nepodnětného prostředí a dalších situací a stavů, které žákům způsobují obtíže při edukaci v základních školách při zachovaných intelektových schopnostech (srov. Valenta et al., 2013). Náročné sociální situace některých žáků můžeme hodnotit jako pochybení rodičů, tito žáci nedostali stejné šance jako děti jiné (rodiče jsou alkoholičtí, narkomani, zanedbávají péči apod). Od studenta speciální pedagogiky mířícího do inkluze se proto očekává znalost celého oboru i nad rámec vybrané specializace

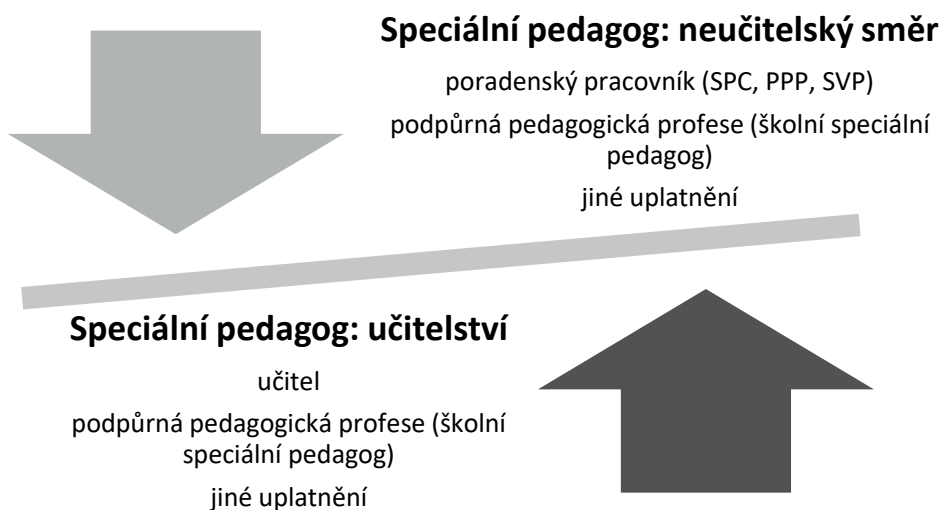
(v tomto případě je žádoucí etopedie) a znalost diagnostiky pedagoga, aby při svém působení v praxi mohl tyto faktory zohlednit a uměl s nimi pracovat (více Felcmanová et al., 2015a, 2015b).

Studenti psychopedie si osvojují strategie práce s žáky v inkluzivním i speciálním prostředí v rámci různých rezortů (speciální i inkluzivní školy, poradenská zařízení, subjekty v sociálních službách, okrajově při prolnutí s etopedií zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy). Do probírané teorie, neodmyslitelně spjaté s edukační supervidovanou praxí během přípravy, patří témata typu podpurná opatření a jejich aplikace ve školním prostředí, záběr práce školního speciálního pedagoga, klima třídy, šikana, náročné chování, spolupráce učitele, asistenta pedagoga, poradenského pracovníka, rodiče a dalších aktérů nebo podpora školního a školského poradenského zařízení. Studenti si doplňují své znalosti v řadě dalších souvisejících předmětů, například zaměřených na terapeutické techniky, behaviorální přístupy, Snoezelen a další specifické přístupy apod. V přípravě je nutné věnovat se obsáhle diagnostickému procesu v celé jeho komplexnosti. Neméně důležité v přípravě jsou také didaktické zásady a vyučovací metody a formy uplatňované v rámci edukace a metodiky výuky jednotlivých vzdělávacích oborů, především českého jazyka a matematiky.

Individualizace, diferenciacie, týmová práce, multisenzoriální přístup a formativní hodnocení dnes patří k nezbytným postupům v práci speciálního pedagoga, ať již psychopeda, nebo s jiným zaměřením. Práce s diverzitou je nosným postupem v inkluzi. Jednotliví žáci se nacházejí na různých vývojových úrovních, mívají různé potřeby i vybavenost vzhledem ke svému intelektu, zkušenostem, rodinnému zázemí a dalším faktorům. Prací každého pedagoga v současném inkluzivním školství je hledání jak silných stránek žáka, tak bariér, které mu brání v rozvoji, také kreativní a detailně promyšlená a připravená výuka tak, aby vyhovovala každému žaku. K tomu během předprofesní přípravy slouží nejen teoretická část, ale také četné praxe pod supervizí zkušených pedagogů.

Psychoped po absolvovaném studiu disponuje adekvátními odbornými znalostmi, díky kterým je schopen navrhnout a provádět vhodnou edukační intervenci přesahující do terapeutické roviny pro konkrétního žáka v edukační praxi. Osvojení si teoretických konceptů je důležitým předpokladem toho, aby věděl, co přesně v praxi dělá a s jakým cílem, a aby uměl využít svého přístupu nebo cílené intervence k maximálnímu rozvoji potenciálu žáka, k naplnění jeho životních potřeb a spokojenému prožívání. Schéma 1 ukazuje základní možnosti působení speciálního pedagoga (psychopeda, nebo s jinou profílací) v praxi podle absolvovaného typu studia.

Schéma 1 Základní možnosti profilace speciálního pedagoga psychopeda podle typu studia

Možnosti uplatnění speciálního pedagoga psychopeda

Možnost uplatnění speciálního pedagoga je velmi variabilní. Záleží na délce a zaměření absolvovaného studia a zvolené specializaci. Možnosti jsou popsány od raného věku dětí po dospělost a napříč sektory školství i sociálních služeb.

Speciální pedagog psychoped s příslušnou kvalifikací je oprávněn působit ve **školském poradenském zařízení**: speciálněpedagogickém centru pro žáky s poruchou intelektu, poruchou autistického spektra nebo kombinací vad (SPC). Může také působit v pedagogicko-psychologické poradně (PPP), předpokladem je vzdělání v oblasti specifických poruch učení, ADHD, vítaná je kombinace s etopedií. Nutná je odbornost v diagnostickém procesu.

Své uplatnění může psychoped najít v **rané péči**, která je sociální službou pro rodiny dětí s postižením. Plní velmi důležitou a nezastupitelnou roli při podpoře rodin.

V oblasti **služeb sociální péče** je psychoped potřebný v zařízeních sociálních služeb různého typu: denních a týdenních stacionářích, celoročních domovech pro osoby se zdravotním postižením, chráněném bydlení, podporovaném zaměstnávání apod. V těchto zařízeních nemusí být pozice speciálního pedagoga vytvořena, nicméně by

zde byla opodstatněná a velmi potřebná, protože intenzivní práce spolupracujících týmů odborníků a poskytovatelů péče vede ke komplexní podpoře osob s poruchou intelektu. V těchto zařízeních frekventovaně žijí dospělí lidé, kteří již ukončili vzdělávání, potřebují na ně navázat a nadále rozvíjet vhodnými edukačními postupy osvojené dovednosti. Pokud se tak neděje, dochází k vyhasínání již osvojeného a k větší míře závislosti na poskytované péči. Speciální intervence, terapie, alternativní a augmentativní komunikace, bazální stimulace, práce ve Snoezelenu a další postupy spjaté s pozicí speciálního pedagoga zde hrají významnou roli. Dalším možným místem působení jsou **neziskové a církevní organizace**, které mívají registrovány nejrůznější služby, ve kterých se může psychoped uplatnit a svou činností přispívat ke komplexnímu rozvoji uživatelů služeb po stránce kognitivní, komunikační, motorické i sociální, zastává také roli informátora, disponuje znalostmi o možných edukačních i diagnostických postupech, terapeutických a formativních intervencích a službách pro klienty i jejich rodiny.

Speciální pedagog psychoped může také působit v **mateřských školách** (běžných i speciálních). Zde se nabízí ukázka různorodosti možného působení psychopeda. Práce v mateřské škole speciální nebo jiné mateřské škole zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona je značně odlišná od působení v mateřské škole běžného typu. Aplikují se zde specifické speciálněpedagogické postupy, například terapeutické, využívají se alternativní a augmentativní komunikace, speciální pomůcky, je snížen počet dětí a posíleno personální obsazení, což v mateřské škole běžného typu nemusí být a nebývá zajištěno. Pozice psychopeda je v běžných mateřských školách důležitá z důvodu časného záchytu potíží a iniciování diagnostického procesu. Pedagog mateřské školy bez speciálněpedagogického vzdělání potíže dítěte nemusí rozpoznat nebo jim rozumět a rodiči pak nepodá adekvátní informace o dalším potřebném postupu a existujících možnostech podpory. Mnohým dětem tak utíká drahocenný čas potřebný pro časnou a vhodnou intervenci (například v oblasti rozvoje komunikace, nastavení adekvátní terapie a vhodného přístupu v mateřské škole i v domácím prostředí).

Speciální pedagog se znalostí PAS v MŠ: opodstatnění jeho působení s ohledem na včasnost diagnostiky

K diagnostickému procesu u poruch autistického spektra dochází často pozdě, což bylo opakovaně ověřeno výzkumy týkajícími se doby od pojetí podezření rodičem až po proces diagnostikování (Bazalová, 2011, 2012, 2017; Schmidtová et al., 2022; Slepíčková et al., 2019; Thorová, 2016). Mateřské školy díky nedostatečné znalosti problematiky PAS pedagogy často v tomto procesu selhávají.

Speciální pedagog psychoped může působit v **přípravné třídě**. Zřizuje se pro děti, které potřebují více času pro úspěšný start do vzdělávání a u kterých pobyt v této třídě dorovná jejich vývoj. Je nutné vyjádření školského poradenského zařízení, většinou pedagogicko-psychologické poradny. Na obtíže dítěte má upozornit právě výše zmí-

něná mateřská škola při povinném předškolním vzdělávání v pátém roce věku dítěte a zjišťování školní zralosti.

Speciální pedagog má více nežli opodstatněnou roli v **základní škole**. Musí disponovat magisterským titulem a působit může buď jako učitel, na podpůrné pedagogické pozici v roli školního speciálního pedagoga, nebo nově kombinovat obě profese (MŠMT: Institucionalizace podpůrných pedagogických pozic). Vzhledem k zapojení žáků do edukace i kolektivu je vhodné, pokud je třídní učitel speciální pedagog vybavený dostatečnými znalostmi přístupů k žákům s potřebou podpory. Pedagogové běžných škol zpravidla nejsou na takovou práci dostatečně připravováni a připraveni, jak ukazuje praxe. Školský zákon definuje, že každé dítě se přednostně vzdělává ve spádové škole v místě bydliště, pokud ta je schopna mu nabídnout adekvátní rozvoj k dosažení jeho maximálního potenciálu. Pozice speciálních pedagogů v základních školách je předpokladem úspěchu a vzdělání prospěšného pro všechny zúčastněné strany. Dalším argumentem pro opodstatnění pozice speciálního pedagoga v základní škole je plnění podpůrného opatření – předmětu *speciálněpedagogické péče* (PSPP), který může být vyučován pouze speciálním pedagogem (viz MŠMT: Předměty speciálněpedagogické péče).

Dalším místem působení speciálního pedagoga psychopeda je **základní škola speciální**. Ta je určena dětem se středně těžkým, těžkým a hlubokým mentálním postižením, více vadami a poruchou autistického spektra s postižením intelektu. V tomto typu školy speciální pedagog psychoped uplatňuje speciální postupy, metody a formy práce, obdobně jak bylo zmíněno výše v případě mateřské školy speciální. Do každodenní práce patří užívání alternativní a augmentativní komunikace, terapeutických intervencí, speciálních didaktických i technických pomůcek, ale také krmení, polohování nebo přebalování žáků, které zpravidla zajišťuje další pedagogický personál. I v rámci této školy je působení psychopeda variabilní, záleží na závažnosti postižení žáků. Liší se práce s žáky se středně těžkým mentálním postižením od té s žáky se závažným kombinovaným postižením, a to jak v užívaných přístupech, metodách, formách, tak i obsahu vzdělávání vymezeném v *Rámcovém vzdělávacím programu pro obor vzdělání základní škola speciální* (RVP ZŠS) dvěma různými díly.

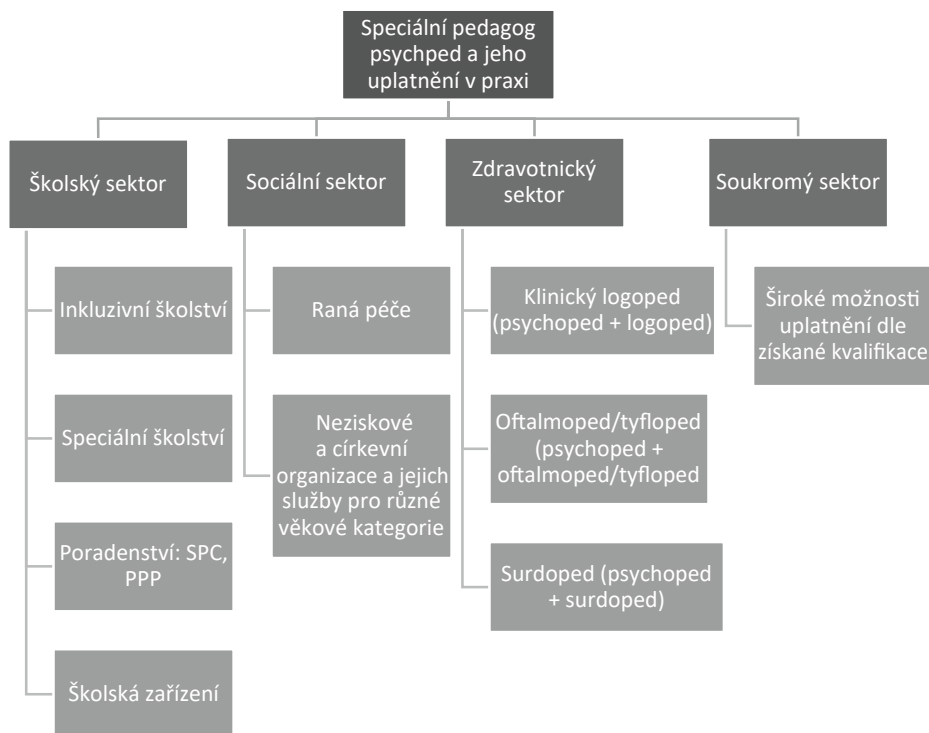
Psychoped může pracovat na **středních školách** různého typu. Mezi ty běžné patří gymnázia, lycea, konzervatoře, střední odborné školy, střední odborná učiliště, vyšší odborné školy. Shodně se základními školami zde speciální pedagog psychoped najde variabilní uplatnění. Na středních školách bohužel pozice speciálního pedagoga často chybí, stejně jako asistenti pedagoga zde bývají méně často nežli na školách základních pro nejrůznější důvody (mnozí žáci se za nabízenou možnost podpory stydí a odmítají ji, i když ji k úspěšnému zvládnutí školy pro specifika svého postižení potřebují). Pro žáky s poruchou intelektu jsou zřizovány **odborná učiliště** a **praktické školy** – další možné působení psychopeda, které opět nabízí různorodou práci dle míry zasažení intelektu žáků. Důležitá a opodstatněná je prostupnost obou typů škol. Snahou je mimo jiné žáky udržet co nejdéle ve vzdělávacím systému a adekvátně je rozvíjet.

Po absolvování mnozí zůstávají v rodině nebo pobytovém zařízení sociálních služeb a stagnují ve svém rozvoji, pokud s nimi není cíleně pracováno a podpora je primárně v oblasti zabezpečení péče.

Uplatněním speciálního pedagoga psychopeda může být také akademická pozice na **vysoké škole**, která vyžaduje dispozice pro vědeckou práci, tedy výzkumnou, publikační a lektorskou činnost spolu s dobrou znalostí cizích jazyků.

Psychoped a zároveň etoped najde své uplatnění v zařízeních pro ústavní a ochrannou výchovu nebo školách zaměřujících své působení na žáky s poruchami v chování nebo v riziku, při kombinaci s logopedií se otevírají další variabilní možnosti působení v oblasti řešení narušené komunikační schopnosti v rámci různých sektorů, stejně jako v kombinaci s oftalmopedií/tyflopédií nebo surdopedií.

Schéma 2 Možnosti uplatnění speciálního pedagoga psychopeda v rámci jednotlivých rezortů

Další možnost působení psychopeda je v **soukromém** nebo **zdravotnickém sektoru**. Je možné založit si vlastní praxi a nabízet různé speciálněpedagogické, terapeutické

a intervenční služby za předpokladu získání odbornosti v dané oblasti: poradenské služby, komplexní, diferenciatní a dynamickou speciálněpedagogickou diagnostiku, alternativní a augmentativní komunikaci, logopedickou intervenci (v kombinaci s logopedií), různorodé terapeutické intervence, výrobu didaktických nebo kompenzačních pomůcek, speciální přístupy (je jich množství, příkladem může být Handle, Feuersteinovo instrumentální obohacování: FIE, Son-Rise program, ABA terapie, KBT terapie, neurovývojová terapie, sensorická integrace, práce ve Snoezelenu atd).

Publikace k profesi speciálního pedagoga

Bytešníková, I. et al. (2019). *Tady jsme! Kazuistické studie ve speciální pedagogice – speciální pedagog a jeho role*. Masarykova univerzita.

Červenka, K., Vojtová, V., & Röderová, P. (2021). *Who are we? Variety of roles of special educational needs teachers as perceived by special educational needs teachers / Kdo jsme? Rozmanitost rolí speciálního pedagoga očima speciálního pedagoga*. Masarykova univerzita.

Růžičková, V. a kol. (2018). *Speciální pedagog jako profese*. Univerzita Palackého v Olomouci.

Psychoped v roli školního speciálního pedagoga

Činnost školního speciálního pedagoga vymezuje Příloha č. 3 vyhlášky č. 72/2005 Sb. v bodě IV. nazvaném **Standardní činnosti školního speciálního pedagoga**. Tam uvedený výčet činností je v této kapitole logicky seřazen, upraven a doplněn podle zkušeností z pedagogické praxe. Nově vydalo Ministerstvo školství metodickou příručku *Institucionalizace podpůrných pedagogických pozic*, která specifikuje působení školního speciálního pedagoga a školního psychologa. Cílem je nabídnout podporu co nejširšímu okruhu žáků. Psychoped najde své uplatnění v této roli a jeho profilace je vítanou vzhledem ke vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením v inkluzivních školách a k množství žáků s poruchou autistického spektra (PAS), kteří často nemívají zasažen intelekt, ale pro svá specifika patří do pole působení psychopeda. Problematika přístupů a vhodných strategií k žákům s PAS bývá také součástí předprofesní přípravy psychopedů. V roli školního speciálního pedagoga by měl psychoped disponovat rozsáhlými znalostmi z oboru speciální pedagogika napříč všemi specializacemi. V inkluzivní škole je nutná dobrá znalost specifických poruch učení (SPU), ADHD a dalších problémů nebo poruch emocí a chování.